

UPPSALA
UNIVERSITET

2025-02-05

HUMSAM 2024/1842
Doss: 1:6

Områdesnämnden för Humaniora
och Samhällsvetenskap

Vicerektor

Handläggare:
Sara Lilja Visén

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7
752 37 Uppsala

Postadress:
Box 256
SE-751 05 Uppsala

Telefon: 018-471 1879

E-post:
Sara.Lilja_Visen@uadm.uu.se

Forskningsinstitut med inriktning mot migration inom ramen för UUniFI: handlingsplan

Bakgrund

Områdesnämnden för humaniora och samhällsvetenskap har av Rektor fått i uppdrag att inom ramen för UUniFI utveckla ett tvärvetenskapligt institut med inriktning mot migration (UFV 2024/981). För detta ändamål tillsattes en arbetsgrupp, vilken fick i uppdrag att lämna förslag på en forskningsinriktning för institutet samt ta fram en handlingsplan. Arbetsgruppen bestod av:

- Sven Oskarsson, professor, statsvetenskapliga institutionen
- Anna-Sara Lind, professor, juridiska institutionen
- Natalia Ganuza, professor, institutionen för nordiska språk
- Giuliano Di Baldassarre, professor, institutionen för geovetenskaper
- Soorej Jose Puthooppambal, lektor, institutionen för kvinnors och barns hälsa
- Agneta Carlberger Kundoori, kanslichef, Delegationen för migrationsstudier

Sven Oskarsson utsågs till arbetsgruppens ordförande. Utbildningsledare Sara Lilja Visén vid områdeskansliet för humaniora och samhällsvetenskap knöts till gruppen som kanslistöd. Studeranderepresentantposten förblev vakant under gruppens arbete.

Enligt direktivet för arbetsgruppens arbete (HUMSAM 2024/1842) ska handlingsplanen utgå ifrån de förutsättningar som anges i Rektors uppdrag, och även:

- a) innehålla strategier för att utveckla den föreslagna forskningsinriktningen,
- b) stödja institutets ambition att skapa förutsättningar för originalitet och forskning "beyond excellence",
- c) beskriva hur verksamheten möjliggör nya arbetssätt och skapar nya samarbeten,
- d) beakta behovet av samverkan inom ramen för institutets verksamhet, samt

- e) innehålla ett förslag till styrelsens sammansättning där även behovet av externa aktörer ska beaktas.

Arbetsgruppen överlämnar härmed följande handlingsplan till områdesnämnden för humaniora och samhällsvetenskap.

Inledning

Migration har alltid varit en central del i människans historia. Som globalt fenomen har migration under de senaste decennierna kommit att bli alltmer uppmärksammat, inte minst i ljuset av de samhällsutmaningar som den kan ge upphov till på regional och lokal nivå.

Varje år korsar miljontals människor gränser i strävan efter bättre livsvillkor, trygghet och stabilitet. Ännu fler flyttar inom sina egna länder. Migration kan drivas av ekonomiska skillnader inom och mellan länder, konflikter, klimatförändringar eller politisk instabilitet.

Dessa rörelser har förändrat samhällen i grunden och har bidragit till att skapa dynamiska och mångkulturella miljöer och utveckling på arbetsmarknaden. Samtidigt har de även medfört betydande utmaningar. Mottagande samhällen ställs inför frågor om integration, social sammanhållning och rättvis resursfördelning, medan ursprungssamhällen ofta påverkas av kompetensflykt och demografiska och socioekonomiska förändringar. Till detta kommer även etiska dimensioner samt frågor om grundläggande rättigheter och vilka som inkluderas respektive exkluderas i dessa. För att hantera migrationens möjligheter och utmaningar på ett hållbart och inkluderande sätt är det avgörande att förstå dess komplexa orsaker och omfattande konsekvenser.

Det är arbetsgruppens bestämda uppfattning att behovet av forskning på migrationsområdet inom överblickbar framtid kommer att vara fortsatt stort och ökande. Mot bakgrund av detta föreslår arbetsgruppen att Uppsala universitet inrättar ett institut med inriktning mot migrationsforskning med följande övergripande syften och mål.

Institutets mål och syfte

Institutets huvudsyfte är att skapa en internationellt ledande forskningsmiljö med fokus på att besvara centrala och aktuella frågor kring migration. Ambitionen är att den forskning som bedrivs inom ramen för institutet ska hålla högsta vetenskapliga kvalitet samt ha tydlig relevans för policy och praxis. Det är arbetsgruppens övertygelse att detta bäst uppnås genom

mångvetenskapliga ansatser och ämnesöverskridande samarbeten.

På sikt är målet att institutet ska bli en självklar forsknings- och samverkansplattform för forskare inom migrationsområdet, både vid Uppsala universitet och internationellt. En viktig uppgift för institutet är att synliggöra och sprida resultaten från den migrationsforskning som bedrivs vid universitetet nationellt och internationellt, både till andra forskare och till det omgivande samhället.

Lika betydelsefullt är att fungera som en intern kommunikationskanal, som ger forskare och forskargrupper vid Uppsala universitet en bättre överblick över den migrationsforskning som pågår inom universitetet. Detta är en förutsättning för att initiera och stärka fakultets- och områdesöverskridande samarbeten mellan migrationsforskare vid universitetet.

Med tanke på det stora och växande behovet av evidensbaserad och policyrelevant kunskap om migration finns goda möjligheter att attrahera extern finansiering för forskning på området. Ett långsiktigt mål är därför att institutet ska bidra till en ökad extern finansiering av migrationsforskningen vid Uppsala universitet. Ett institut med fokus på migrationsfrågor kan också stärka universitetets konkurrenskraft i att vara samhällsrelevant och erhålla större forskningsanslag från både nationella och internationella finansiärer.

Forskningsinriktning

Vad gäller forskningsinriktning bör institutet sträva efter att uppnå flera viktiga mål. För det första ska institutet främja och fokusera på forskning om migration i vid bemärkelse. Även om orsaker till och konsekvenser av samtida immigration till Sverige och andra västländer är centrala frågor, bör dessa endast vara en del av forskningsinriktningen. Institutet bör också omfatta forskning om exempelvis emigration, intern migration inom länder, migration ur ett historiskt perspektiv, migrationserfarenheter ur ett livsloppsperspektiv, temporär kontra permanent migration, samt forskning som problematiserar dimensioner av tid och rumslighet, agens och frivillighet. Detta kräver i sin tur att olika sätt att bedriva vetenskap ryms inom institutets ramar.

För det andra är det av stor betydelse att forskningen och verksamheten vid institutet kännetecknas av policyrelevans och en hög grad av samverkan med aktörer och intressenter utanför universitetet.

För det tredje ska institutets verksamhet främja och präglas av tvärvetenskaplig forskning, med särskilt fokus på samarbeten över fakultets- och områdesgränser. Detta är av flera skäl viktigt. En stark tvärvetenskaplig prägel ökar möjligheterna till vetenskaplig excellens och policyrelevans samt bidrar till att positionera ett migrationsinstitut vid Uppsala universitet som unikt i förhållande till liknande institut och forskningscentra i Sverige och internationellt.

Den övergripande inriktningen för institutets forskning – att undersöka orsakerna till och konsekvenserna av historisk och samtida migration – kan delas in i ett antal underteman som betonar kopplingarna till stora samhällsutmaningar. Exempel på sådana underteman inkluderar (för tydlighetens skull på engelska):

- Migration and Inequalities
- Migration and Environment
- Migration and Health
- Migration and Governance
- Migration, Language and Communication
- Migration and Life Trajectories

Gemensamt för ovan nämnda teman är deras tydliga relevans för policy och praktik och att de är väl lämpade för tvärvetenskapliga angreppssätt.

Handlingsplan och strategier

Nedan följer en lista över förslag till utgångspunkter för verksamheten, som syftar till att skapa ett migrationsforskningsinstitut med hög vetenskaplig kvalitet och en stark bas i extern finansiering. Förslagen ska betraktas som möjliga aktiviteter, och det är viktigt att understryka att olika delar kan prioriteras olika under institutets etablering och konsolidering. Den framtida ledningen och föreståndaren för institutet bör ges stor frihet att välja strategier och prioritera mellan olika insatser.

- I ett initialt skede bör institutet inventera vad som redan görs vid Uppsala universitet inom migrationsforskning, och undersöka vilka möjligheter som finns till samarbete

och samordning med redan etablerade forsknings- och undervisningsmiljöer.

- Institutet bör årligen i samarbete med andra relevanta parter vid universitetet anordna en intern konferens eller workshop. Denna konferens bör vara öppen för forskare från hela Uppsala universitet. Syftet är att skapa återkommande möjligheter för forskare inom migrationsområdet att hålla sig uppdaterade om pågående forskning inom universitetets alla tre områden.
- Institutet kan med fördel arrangera ett återkommande debattforum – förslagsvis i samband med ovan nämnda konferens/workshop – dit relevanta forskare, politiker, tjänstemän, o.s.v. bjuds in för att debattera aktuella frågor. Arbetsgruppen anser att en stor andel av de inbjudna talarna bör vara internationella, för att bredda frågorna och öka institutets synlighet och relevans globalt.
- För att fungera som en central plattform för migrationsforskning bör institutet även erbjuda en seminarieserie där pågående forskning, särskilt med tvärvetenskaplig prägel, kan presenteras och diskuteras.
- Forskningskommunikation bör utgöra en central del av institutets verksamhet. Institutet bör därför ha en aktiv hemsida med populärvetenskapliga beskrivningar av nyligen publicerade studier och pågående projekt. Ett kommunikationsstöd bör knytas till institutet för att hjälpa till med detta arbete.
- För att stimulera tvärvetenskapliga samarbeten och öka möjligheterna att säkra större forskningsanslag bör institutet erbjuda såddfinansiering. Dessa medel kan användas för att frigöra tid för att arbeta med forskningsansökningar, organisera workshops eller utveckla ämnesövergripande kurser. Stöd ska i första hand riktas till tvärvetenskapliga initiativ och samverkansprojekt. Arbetsgruppen föreslår att minst en sökande ska vara anställd vid Uppsala universitet, men att projekten även kan inkludera forskare från andra nationella eller internationella forskningsmiljöer eller aktörer utanför universitetet.
- Institutet bör eftersträva att fungera som en bred dataresurs. Detta kan innebära att inventera och samla

information om var och hur befintliga dataresurser inom migrationsområdet är tillgängliga, men även att bistå med kunskap om vilka olika metoder som kan vara tillämpliga på ett givet material. En annan viktig aspekt är att underlätta åtkomst till information från offentliga register/databaser samt att bistå med expertis kring hantering och användning av sådan information.

- För att långsiktigt stärka Uppsala universitets forskning inom migrationsområdet föreslår arbetsgruppen att man på sikt inrättar en forskarskola inom ramen för migrationsinstitutet, med medfinansiering av doktorander. En sådan forskarskola måste bygga på de samarbeten som uppstår inom ramen för institutets verksamhet, varför detta med fördel kan vänta till dess att institutet är mer väletablerat. En sådan satsning kräver dock att institutet får tillgång till en betydande basfinansiering från universitetet centralt.
- För att ytterligare stärka institutets koppling till nationella och internationella forsknings- och policyrelevanta miljöer föreslås även att man inom ramen för institutet etablerar ett gästprogram för såväl forskare som praktiker. Programmet bör möjliggöra både kortare och längre vistelser vid institutet.

Organisation

Arbetsgruppen föreslår följande sammansättning av institutets styrelse:

- Två till tre forskarrepresentanter från HumSam-området vid UU, varav en styrelseordförande.
- En forskarrepresentant från TekNat-området vid UU.
- En forskarrepresentant från MedFarm-området vid UU.
- En doktorandrepresentant från UU.
- En extern forskarrepresentant.
- Två till tre externa representanter från relevanta samhällssektorer (statlig, mellanstatlig, frivillig organisation, näringsliv).

Det har inte varit arbetsgruppens uppdrag att föreslå en specifik organisation eller ledningsstruktur för institutet. Vi vill dock avslutningsvis starkt rekommendera att en föreståndare och vetenskaplig ledare, med sannolik hemvist inom en institution inom vetenskapsområdet för humaniora och samhällsvetenskap, kompletteras med två biträdande föreståndare från de två övriga vetenskapsområdena. Det är vår övertygelse att en sådan

ledningsgrupp både kan underlätta arbetet med att etablera och konsolidera institutet och samtidigt bidra till att stärka dess tvärvetenskapliga profil.